

11128 ^{utolsó pl.}

A KÖZÉPFOKU INTÉZMÉNYHÁLÓZAT FEJLESZTÉSÉNEK
TERÜLETI-TÁRSADALMI FELTÉTELEI

Készítették:

Munkabizottság vezetője: Kozma Tamás

Munkabizottság tagjai: Deák Zsuzsa
Forray R. Katalin
Inkei Péter
Ritoók Pálné

Kézirat

OKTATÁSKUTATÓ INTÉZET, 1984 JANUÁR

Szerkesztette: Kozma Tamás

Készült: az Oktatókutató Intézet nyomdájában

Példányszám: 100

ISSN 0230-7189

ELŐSZÓ

1982 áprilisában az MSZMP KB áttekintette a hetvenes években folyt oktatásfejlesztési törekvéseket, és állástfoglalt a korszerűsítésének további kérdéseiben. Az állásfoglalás nyomán a Művelődési Minisztérium oktatáspolitikai tanácsot alakított egy szakmai fejlesztési koncepció kidolgozására. A munka tíz bizottságban folyt; jelen füzetünkben a területi munkabizottság középfokú oktatással foglalkozó tanulmányát adjuk közre. A munkabizottság zárótanulmányát a Tervezéshez kapcsolódó kutatások 76. száma tartalmazza.

Az MM oktatáspolitikai tanácsának területi munkabizottsága 1982. júniusa és 1983. áprilisa között működött. Tagjai voltak: Deák Zsuzsa /MKKE/, Forray R. Katalin /OKI/, Répássy Helga /MKKE/, Saródy Éva /KSH/ és Vámos Dóra /MKKE/. A munkabizottságot Kozma Tamás vezette.

A KÖZÉPFOKU OKTATÁSI INTÉZMÉNYHÁLÓZAT FEJLESZTÉSE

A FŐ TERÜLETI TÍPUSOKBAN

A következő másfél-két évtizedben eltérő utakon járva sikerül csak viszonylag teljessé és mindenkinek -- társadalmilag és területileg egyaránt -- elérhetővé tennünk a közép-foku oktatást. Ezért az egymástól jellegzetesen eltérő fejlettségű körzettípusoknak különböző fejlesztési utakat alakítottunk ki.

Magyarország városi vonzáskörzeteinek túlnyomó többsége azonban nem "tisztá típus"; kulturális fejlettségét tekintve egyszerre többféle típusba is besorolható. Ezért topológiánkat sem szánjuk receptkönyvül. Ehelyett inkább a távlati fejlesztés olyan elemeit gyűjtöttük össze, amelyek segítségével ténylegesen tervezni lehet.

Budapest példája a legkézenfekvőbb. Minthogy egyedülálló a vonzáskörzetek között, típusnak sem tekinthettük. Viszont fejlesztési esettanulmányából jól követhető, hogy ajánlott fejlesztési stratégiánk közül többet is ötvözni szükséges, ha iskolahálózatának távlati tervezésével foglalkozunk /vö. a belváros problematikáját, az öt városi alközpont vonzásait, az agglomerációs térség 44 községét stb./. Hasonló példaként kínálkozik a vonzáskörzeteknek az a csoportja, amelybe például a gyulai, vagy amelyikbe a nagykanizsai, a keszthelyi stb. körzet tartozik. Keszthely és vonzáskörzete a legfejlettebb csoportba kívánkozik. A konkrét fejlesztés szempontjából itt is meghatározó /más példák is vannak rá/ a helyben lévő felsőoktatási intézmény. Gyula és vonzáskörzetének fejlesztése a mezővárosi, illetve a legfejlettebb városi körzet számára ajánlott stratégiából mintegy "kikeverhető".

Szakképző bázis és integrált középiskola fejlett városi vonzáskörzetekben

Fejlett városi vonzáskörzet megyeszékhely, felsőfoku központ körül alakul ki. A fejlett városi vonzáskörzetben azonban a központi város mellett több, ugyancsak fejlett, városias település is található. A vonzáskörzetben nagy a népességkoncentráció; esetenként 150-200 ezernél több lakos él itt együtt. A lakosság korszerkezete az országos átlagot tükrözi, vagy eltolódik a fiatalok javára. A vonzáskörzetbe sok és rendszeres a beköltözés. Maximális az infrastruktúra kihasználtsága; ennek megfelelően sok, de rendszerint zsufolt iskolai létesítménye van; a székhely-településnek pedig felsőoktatási intézménye is.

A fejlett városi vonzáskörzetben -- elsősorban a központi városban -- egy-egy megyére vagy akár régióra kiterjedő gazdálkodó szervezetek tömörülnek. Ezért ebben a körzettípusban a legmagasabb a gazdálkodó szervezetek száma. Az iparban és a mezőgazdaságban foglalkoztatottak aránya kiegyenlített; országos átlagban feltűnően magas viszont a szolgáltatásban dolgozók aránya. Mindez a körzeten belül megfelelő szakképzési lehetőséget jelent, és differenciált pályaválasztást tesz lehetővé.

A fejlett városi vonzáskörzet lakossága magasan iskolázott. Az érettségizettek aránynövekedése az elmúlt évtized átlagában országosan itt a legmagasabb /a fővárost kivéve/. Az általános iskolát időben végzettek aránya is itt a legnagyobb -- viszont a legalacsonyabb a középfoku oktatásban részt nem vevők száma.

A középfokon továbbtanulásra, illetve a képzési kínálatra mindenekelőtt a színvonalas gimnázium a jellemző. Ezekre a gimnáziumi férőhelyekre -- amelyek elsősorban felsőfoku

továbbtanulásra készítenek fel /vö. szakosított tantervű tanulócsoporthoz/ -- túljelentkezés van, amit az országos összehasonlításban magas tanulócsoporthozlétszámok is jeleznek. A fejlett városi vonzáskörzetben sokféle ipari -- tehát eszközigenyes -- szakközépiskola is található. Ugyancsak sokféle a szakmunkásképzés -- a szolgáltató ágazatban is --, de a szakmunkásképzésbe való jelentkezés csökken. A fejlett városi vonzáskörzetben a középfokú oktatás gyakorlatilag általánossá vált az elmúlt évtizedben. A jövőben itt a középfokú oktatás iránti igények intenzív növekedése várható. Vagyis az, hogy a továbbtanulási szándékok fokozatosan a szakközépiskola, illetve a felsőoktatásra előkészítő gimnáziumok irányában tolódnak el.

A fejlett városi vonzáskörzet tanítási potenciálja is magasan átlag feletti. Gyakoriak itt az iskolán kívüli /TIT/ továbbtanulási alkalmak. Részt- és főfoglalkozású népművelőknek száma is az átlag fölött mozog. Mind a lakosság iskolázottsága, mind pedig a munkaerő szakmaszerkestrája alapján számíthatunk arra, hogy a középfokú képzésbe résztfoglalkozású oktatóként jelentős számú külső szakember is bekapcsolható.

A fejlett városi vonzáskörzetre Eger, Győr vagy Szombathely körzete lehet példa. Az iskolai képzés-képzettség faktorértéke 2,00-2,14 között mozog, magas a "népszaporulat-fiatalság", viszont alacsony a "külsőterület-anómia" faktorértéke. 1970-78 között az egri, győri, szombathelyi körzetben 102-104 % között növekedett a lakónépesség. Gazdálkodó szerveik száma 150, 18-féle választási lehetőséggel. Az általános iskola elvégzése után a gyerekek 3-5 %-a nem tanul tovább; az érettségizettek aránynövekedése viszont 1960-70 között 7,2-8,4 %-pont, vagyis a budapesti növekedés 80-94 %-a. A szakközépiskola szakmakinálata 10-14-féle, a szakmunkásképzésben ennek a kétszerese. Az iskolázottság intenzitási viszonyyszáma 13-20, szemben az országos átlaggal, amely 10. 1000 lakosra 63-99 TIT-óra jut, szemben az országos 51-gyel. A tipikus körzetekhez -- statisztikáik szerint -- legközelebb még a miskolci, pécsi, soproni, zalaegerszegi, kaposvári, szekszárdi, szegedi körzet áll.

A fejlett városi vonzáskörzetben mindenféle középfo-
ku oktatási intézmény megtalálható. Ezeket az intézményeket
a jövőben is kívánatos megőrizni; intézményi elkülönülésü-
ket azonban távlatilag oldanunk kell. Ez a következőket je-
lenti:

a/ Valamennyi intézmény elméleti programjának mainál
szorosabb koordinálását a vonzáskörzetben úgy, hogy I-II.
évben mind hasonló elméleti foglalkozásokat tartsanak.

b/ A meglévő szakképzési létesítmények jobb kihaszná-
lását úgy, hogy különböző hosszúságú szakképző programokat
szervezünk rájuk /betanítástól a magas szintű szakképesítés-
ig/, amelyekre két-négy éves elméleti program befejezése
után, valamint munka mellett is jelentkezni lehet. E "szak-
képzési bázisok" szakmai irányok szerint szerveződnek, a
megfelelő megyei iparvállalatokkal kooperációban.

c/ Az ügyviteli, szociális-egészségügyi, pedagógiai
stb. képzési programok pedig a jelenlegi gimnáziumokban is
szervezhetők a fakultációk keretében. Mégpedig úgy, hogy
egy-egy intézményen belül a továbbtanulásra felkészítő prog-
ram helyett lehessen választani őket, illetve a vonzáskörze-
ten belül viszonylag teljes kínálatot nyújthassunk általuk.

Egri, zalaegerszegi fejlesztési esettanulmány-
ink szerint a középfoku oktatás teljessé tételé-
hez vezető legfontosabb út az eltérő iskolatipu-
sok tantervi törzsanyagának összehangolása. Ilyen-
formán -- például a zalaegerszegi esettanulmány
szerint -- a szakképzési választék is növelhető,
illetve rugalmasabbá tehető. A fejlett városi
vonzáskörzetekben folyik jelenleg is néhány közép-
iskolai kiindulású kísérlet, mint pl. a szakközép-
iskola és a gimnázium I-II. évfolyamának tanter-
vi integrációja, vagy a permanens képzéshez kap-
csolódó, fakultatív tanulási programok megszerve-
zése.

Szakképző bázis egyoldalúan iparosodott körzetekben

Az egyoldalúan iparosodott vonzáskörzet központja egy néhány országosan is kiemelkedő ipari nagyüzem, illetve a köré telepedett város /ide tartoznak első szocialista városaink/. E körzetközpontok 30-70 ezer lakosuk, a vonzáskörzet lakossága azonban elérheti a 100 ezer főt. Míg a fejlett városi vonzáskörzetet nagy népességkoncentráció jellemezte, addig az egyoldalúan iparosodott körzetre a dinamikus beköltözés a jellemző. A székhely-település ipari ellátottsága magas szintű, a dinamikus vándormozgalomnak megfelelően infrastrukturális létesítményei zsúfoltak. A székhely-település vonzáskörzetébe tartozó közösségek viszont agglomerálódnak. Az egyoldalúan iparosodott körzet fejlesztésében az oktatás, a kulturális ellátás napjainkra égetővé vált. Mind a népesség megtartása, mind pedig az ipar előtt álló feladatok ezt sürgetik.

Az egyoldalúan iparosodott körzet foglalkoztatottsági szerkezete szintén egyoldalú. A foglalkoztatottsági lehetőségek több mint a fele egy-két ipari nagyüzemben koncentrálődik. Ennek megfelelően alacsony a gazdálkodó szervek száma és szűk a választéka. Az egyoldalúan iparosodott körzet lakossága körében az érettségi vizsga az elmúlt évtized folyamán vált "divattá".

Az egyoldalúan iparosodott körzet szakképzése /szakközépiskolája és szakmunkásképzője/ éppúgy kiépült, kiterjedt, mint a fejlett városi vonzáskörzeté. Szakmakinálata azonban jóval szűkebb. Az egyoldalúan iparosodott körzetet jellemzi az is, hogy a gimnáziumba jelentkezés aránya alacsonyabb, mint a fejlett városi körzetben. Ez nemcsak azért van így, mert a vonzáskörzetben nincs megfelelő gimnáziumi kínálat /hiszen szomszédos körzetbe átjárhatnának/, hanem azért is,

mert itt az érdeklődés központjában a szakközépiskola áll. Magasabb viszont az általános iskolát végzettek közül azoknak az aránya, akik nem kívánnak továbbtanulni. Az elmondottak alapján tehát arra számítunk, hogy az egyoldalúan iparosodott körzetben a divatos szakmák iránti érdeklődés fog meg növekedni, vagyis az olyan képzési programok iránti igény, amelynek révén érettségi és szakma is szerezhető.

Ehhez megfelelőnek látszik a körzettípus szellemi potenciálja. Bár az iskolán kívüli művelődési tevékenységek arányát tekintve ez a körzet elmarad az országos átlagtól, a részfoglalkozású népművelők magas számából arra következtethetünk, hogy a lakosság oktatóként a mainál jobban is bevonható lesz a körzet szakmai profiljába vágó képzési programokba.

Tipikusnak tekinthető a dunaujvárosi, tatbányai, ózdi körzet; további hasonlóságot mutat a gyöngyösi, ajkai, várpalotai, komáromi körzet. Ezekre a körzetekre az "ipar-életszinvonál" faktor kiemelkedően magas értéke jellemző /tatbányai, dunaujvárosi körzet: 1,8-1,9/. A bevándorláshoz magas természetes szaporodás és zsúfolt iskolák járulnak /faktorérték: 1,2-1,5/. E körzetekben a lakónépesség növekedése 1970-78 között 105-108 %. A foglalkoztatottsági lehetőségek 60 %-a ipari, 18 %-a mezőgazdasági. A gazdálkodó szervek féleségének száma 12-14 között mozog. Az érettségizettek aránynövekedése 1960-70 közt a budapestinek a háromnegyede volt. A továbbtanulásra jelentkezés aránya pl. a gyöngyösi körzetben 1980-ban a következőképp alakult: szakmunkásképző 45 %, szakközépiskola 34 %, gimnázium 18 %. Az iskolán kívüli művelődési tevékenységek színvonalát mutatja, hogy pl. a dunaujvárosi körzetben az 1000 lakosra jutó TIT-órák száma 20 /országosan 51/; a főfoglalkozású népművelők száma 19 /országosan 21/. Ugyanakkor kiugróan magas a részfoglalkozású népművelők arányszáma /ózdi 66, kazincbarcikai 45, országos 14/.

Az egyoldaluan iparosodott körzet művelődésének távlati fejlesztését a jövőben jobban össze kell hangolni a domináló ipari /vagy pl. Bábolna esetében a mezőgazdasági/ nagyvállalattal. Ez a szakközépiskolai szakképzésből kiinduló, arra építő fejlesztést jelent. Vagyis:

a/ A szakmunkásképzés közismereti tárgyait közelítsük a középiskola I-II. évfolyamának tanulmányi programjához mind az iskolában, mind a vállalati szinten. Ilyen általánosan művelő programot a vonzáskörzet általános iskoláinak bázisán, sőt vállalati felnőttképzés keretében is kívánatos szervezni.

b/ Ahol lehetséges, a szakmai specializáció fokozatosan érettségre felkészítő tanulmányi programmal szerveződjék egybe /vagyis a szakmunkásképzést lépésről-lépésre szakközépiskolai szintre emeljük/.

c/ Ahol pedig a szakma szempontjából indokolt, ott a specializáció tolódjék ki az érettségi utánra.

d/ Ennek megfelelően egyes képzési irányok középiskola utáni képzéssé válnak, és helyettük a mainál több felsőoktatásra előkészítő elméleti program is szervezhető /vagyis egyes szakközépiskolák részben gimnáziummá alakulnának át/.

e/ Az egyoldalú szakképzési választék pedig bővíthető azáltal, hogy a domináló nagyvállalat a saját karbantartó, szolgáltatási munkaerő-szükségletét is a vonzáskörzetben képezi ki.

Gyöngyösi esettanulmányunk a fejlesztés két, egymással összehangolható törekvését mutatja. A városban öt szakképesítést nyújtó intézményben 43 alapszakmára képeznek; de ezekben az alapszakmákban nem mind tudnak a fiatalok a vonzáskörzeten belül elhelyezkedni. Lehetőség kínálkozik két közös, általánosan művelő évfolyam után az alapszakmák különböző hosszúságu elsajátít-

tatására /egy, másfél, két év/. Ehhez üzemi specializáció kell illeszkedjék. A Mátra-aljai Szénbányák mint oktatási bázis szerepelhet fiataloknak és felnőtteknek, és a számára szükséges szakmákban betanítást, illetve továbbképzést folytathat. Ebbe illeszkedhet a körzet középiskoláinak szakmai képzése is.

Művelődési városközpont mezővárosi vonzáskörzetekben

A mezővárosi vonzáskörzet egy városilag viszonylag fejlett székhely-településből, valamint nagy számú külterületi hely-település tanyavilága volt; illetve a megnőtt tanyavilág, tanyabokor falvasítása révén keletkezett. Ennek megfelelően a székhely-település és a külterületi lakosság hagyományosan egymásra volt utalva. Jelenleg azonban a lakónépesség csökken, a külterületi lakosság elöregedik.

A mezővárosi vonzáskörzet munkahelyeinek többsége mezőgazdasági jellegű. Az ipari jellegű munkahelyek számban közelítenek ugyan hozzá; de vidéki nagyvállalatok kihelyezett üzemegységeiről van szó, amelyek főként bedolgozói munkát kínálnak, elsősorban alacsonyan iskolázott nőknek. A mezővárosi vonzáskörzet foglalkoztatottságának másik jellemzője, hogy feltűnően alacsony a szellemi foglalkoztatottak aránya.

A mezővárosi vonzáskörzet lakosságának iskolázottsága az országos átlag alatt marad, bár iskolai ellátottságban megelőzi az egyoldalúan iparosodott körzetet. Az érettségizettek aránya alacsony, és 1960-70 között országosan a leglassabban növekedett. A mezővárosi vonzáskörzetben várhatóan az 1980-as évtizedben fog majd tömegessé válni a középiskolázás.

A mezővárosi vonzáskörzetben -- az eddigi körzettípusokhoz képest -- viszonylag magas a továbbtanulni nem szándékozók aránya. Kevesen kívánnak gimnáziumba járni, mert a mező-

városi vonzáskörzet gimnáziumi tanulócsoportjainak többsége általános tantervű, és nem vagy csak kevés eséllyel készít fel egyetemi-főiskolai továbbtanulásra. A mezővárosi vonzáskörzet gimnáziumaiba többségében lányok járnak, akik irodai dolgozók, ügyviteli alkalmazottak kívánnak lenni. A mezővárosi vonzáskörzetben szűk a szakképzési kínálat. A szakmunkásképzésben a mezőgazdasági irány dominál, amely nem eszközigenyes, egyébként pedig beiskolázással küszködik. A szakközépiskolai irányok közül szintén a mezőgazdasági, valamint a közgazdasági, egészségügyi, óvónői szakirány a jellemző. Ezek nem eszközigenyes szakképzések, és tulajdonképpen ugyancsak az érettségizett nődolgozóknak kínálnak szűk választéket.

A mezővárosi vonzáskörzetben nemcsak a lakosság iskolázottsága átlag alatti, hanem az iskolán kívüli művelődési tevékenységekbe való bekapcsolódás is. Kevés a főállású népművelő, részállású pedig nincs. Bármennyire kívánatos volna a lakosság fokozott bevonása az oktatómunkába, a mezővárosi vonzáskörzetben ennek kevés a lehetősége.

Mezővárosi körzettípus főleg a Duna-Tisza közén és a Kőrös-Maros szögében található. A körzetek külterületi lakosságának aránya igen magas /faktorérték 1,8-2,7/. Jellemző még az alacsony népszaporulat: az 1978-as lakónépesség az 1970-es 98 %-a. A mezőgazdaságban foglalkoztatottak aránya 53 %, míg az iparban foglalkoztatottaké 43 %. A gazdálkodó szervezetek féleségeinek száma átlagos /9-15/, a megoszlás itt is a mezőgazdaság többletét mutatja az iparral szemben /37:23 %/. A szellemi dolgozók aránya 14 %. 100 alacsonyabb iskolai végzettségűre mintegy 8 közép- és felsőfoku végzettségű jut /országos átlag 10/. Az érettségizettek aránya az országban a leglassabban nő /1960-70 között 4,4-5,1 %-pont, a budapesti növekedésnek körülbelül a fele/. A továbbtanulni nem kívánók aránya 4,1-5,2 %, a továbbtanulni szándékozók közül pedig mintegy 40 % az érettségizni kívánók aránya, eközül egyharmad a gimnáziumba jelentkező. A középiskolai hálózatra azonban

a gimnáziumi tanulócsoportok dominanciája jellemző, pl. a kiskunhalasi körzetben 195 %-os a gimnazisták aránya a szakközépiskolásokéval szemben. Az 1000 lakosra jutó TIT-órák száma 30 körül mozog /országos átlag 51/. A mezővárosi vonzáskörzetre tipikus a kiskunhalasi, kiskunfélegyházi, ceglédi körzet. Hasonló jegyeket mutatnak fel -- többé vagy kevésbé -- a kiskőrösi, kunszentmiklósi, csongrádi, sőt néhány adat szerint a kalocsai, szeghalmi, orosházi, jászberényi körzetek is.

A mezővárosi vonzáskörzet székhely-településén hagyományosan meglévő általános és középiskolákat a közművelődési intézményekkel és a sportlétesítményekkel művelődési városközponttá kívánatos szervezni. Ez olyan szervezeti együttes kialakítását jelenti, amely az egész vonzáskörzet tanulási, információs és kulturális központjaként képes működni, mintegy a körzet kis "egyeteme".

A mezővárosi vonzáskörzet művelődése azonban önmagában nem fejleszthető. Ahhoz, hogy a mezővárosi vonzáskörzet lakossága megmaradjon és valódi városi vonzáskörzetté fejlődhessen, komplex fejlesztési programra van szüksége. A művelődés fejlesztése egy ilyen fejlesztési program része.

A művelődés fejlesztésének egyik feltétele a mezővárosi vonzáskörzetben a gazdasági tevékenység kibontakoztatása. Ez nem feltétlenül ipartelepítést jelent, hanem a jelenlegi mezőgazdasági egyoldalúságainak felszámolását is. Csak ennek függvényében válik lehetővé a foglalkoztatottság egyoldalúságainak csökkentése /vagyis a pályaválasztási lehetőségek növelése/. A jelenlegi gazdálkodó szervezetek -- kevés kivétellel -- általában nem bírják el a rájuk épített szakképzést. Ha a szakképzést egyoldaluan kibontakoztatnánk, akkor viszont növelnénk a képzettség és az elhelyezkedés között amúgyis meglévő feszültségeket, növelnénk az elvándorlást.

A művelődés fejlesztésének másik feltétele a külterületi lakosság infrastrukturális ellátottságának és életkö-

rülményeinek javítása, a jelenleginél fokozottabb bekapcsolása a székhely-település életébe /közlekedés stb./. A közművelődési tevékenység és a szociális gondozás mindennek igen fontos része; önmagában azonban nem volna képes megbirkózni az alapellátás okozta hiányokkal. /Különös tekintettel arra, hogy a külterületi lakosság jelentős része alacsonyan iskolázott idős ember./

A "művelődési városközpont" koncepció a mezővárosok művelődéstörténetében már régebben fellelhető. Erdei F. több elemzésében is kimutatta, hogy a városi funkciók közül mennyire fontos volt a középfoku iskola megléte. Az általános alapozó képzés megszervezésére Nagykőröst hoztuk fel példaként, ahol a konzervgyárral együttműködő szakközépiskola és szakmunkásképző ujabban élelmiszer-vegyészeti profilt alakított ki, és ezt a képzési programot a fejlődő országok számára is felajánlotta, értékesíteni tudja. Nagykőrös azonban arra is példa, hogy amennyiben az alapvető üzem -- a konzervgyár -- állandósítja a profilját és nem fejlődik számottevően tovább /nem terjeszkedik vagy nem vált termékszerkezetet/, akkor a ráépülő szakképzés idővel funkciótlanává válik, hiszen a munkaerőpiac telítődött. Ekkor vagy áttér egy szélesen alapozó képzésre, vagy egyre nagyobb körben törekszik beiskolázni. Ezzel viszont elveszti vonzáskörzeti szerepét. Ezzel a példával ismét visszakanyarodtunk oda, hogy a mezővárosi vonzáskörzet művelődésfejlesztése csak egy komplex területfejlesztési program részeként tervezhető meg.

Integrált középiskola aprófalvas körzetekben

Az aprófalvas vonzáskörzet székhely-települése körül kis lélekszámu települések helyezkednek el, egymáshoz rendszerint igen közel. A székhely-település 10-15 ezer lakosu, és maga sem város, illetve épp most emelték városi rangra. A nagyipari centrum nem messze esik tőle, de közlekedési és földrajzi okokból mégsem tartozik e centrum vonzáskörzetébe vagy agglomerációjába. A körzet települései megőrizték a középkori faluszerkezetet.

Az aprófalvas vonzáskörzetnek van valamennyi ipara -- körülbelül azonos jellegű a mezővárosi vonzáskörzetekével --, csakúgy mezőgazdasági tevékenysége nem jelentős. A meglévő ipar miatt -- ha annak termelőtevékenységétől számszerűen eltekintünk -- a gazdálkodó szervezetek választékának száma nem alacsonyabb az országos átlagnál. Az aprófalvas vonzáskörzet nyújtotta foglalkoztatási lehetőség egyoldalú -- ilyen a pályaválasztás lehetősége is --, de mindig van esélye rá, hogy az ipari centrum fejlődése során újabb ipari tevékenység jelenjék meg ebben a körzetben is.

Az aprófalvas körzetet alacsony népszaporulat és előregedő lakosság, valamint erőteljes elvándorlás jellemzi. A lakosság iskolázottsága alacsonyabb, mint a mezővárosi vonzáskörzetben. Az érettségit nyújtó középiskolázás iránt az érdeklődés várhatólag az 1980-as években bontakozik ki.

Az aprófalvas vonzáskörzetben viszonylag magas a gimnáziumba jelentkezők aránya. Ez minden bizonnyal szorosan összefügg az egyoldalú gimnáziumi kínálattal, amely ráadásul alig vagy egyáltalán nem kínál szakmai képző programot. Akik szakképzésre jelentkeznek az általános iskola elvégzése után, azok is főleg szakmunkásképzőbe akarnak menni. Szemben a fejlett városi vonzáskörzettel, ahol csökken a szakmunkásképzőbe jelentkezők aránya, az aprófalvas körzetben növekszik. Az aprófalvas körzetben ez, valamint a gimnáziumi jelentkezés képviseli a középfoku oktatás lassu tömegessé válását. Az egyik a fiúk, a másik jellegzetesen a lányok iskolatípusa.

Az aprófalvas körzet lakosságának tanítási potenciálja csak mintegy fele-háromnegyede az országos átlagnak. Ez a lakosság alacsony iskolázottságából, valamint előregedéséből következik. A szakemberhiányra utal viszont pl. a TIT-foglalkozások alacsony aránya. A tömegessé váló középfoku képzésben nem számíthatunk külső részfoglalkozásuak számottevő segítségére. Nagyobb méretű pedagógusképzéssel és letelepítéssel kell megoldanunk a problémát.

Aprófalvas körzetek a Dunántúl déli és nyugati peremén, valamint az Északi Hegyvidéken és a Felső-Tiszántúlon /Szatmár/ találhatók. A legtipikusabbak a nagyatádi, marcali, tapolcai, körmendi körzetek. Hasonlitanak rájuk pl. a mohácsi, tamási, dombóvári, lenti, balassagyarmati körzetek. A lakosság száma 1978-ban az 1970. évi 98 %-a volt. A gazdaságilag szervezettek száma 10 körül mozog; a szellemi foglalkoztatottak száma feltűnően alacsony /16 %/. Az iskolai végzettség szempontjából különösen a lenti és a tamási körzet van hátrányban; a típus azonban mindenképp az átlag alatti /100 alacsonyabb iskolai végzettségűre 7-8 közép- és felsőfokú végzettségű/. Az érettségit nyújtó szakmai képzés igen szűk vagy teljesen hiányzik, ezt a gimnáziumok pótolják. Jobbnak mondható a szakmunkásképzés kínálata /9-16 féle irány/. Azonban az aprófalvas körzetekben is a mezőgazdasági, valamint az építőipari irány a jellegzetes.

Az aprófalvas vonzáskörzet fejlesztésének egyetlen járható útja az ún. integrált középiskolázás kiépítése. A székhely-településen meglévő gimnázium profilját kell úgy bővítenünk, hogy különböző időtartamu szakképző programokat is megszervezhessünk benne. Erre a gimnáziumok eddigi spontán fejlődése már amugyis példát mutatott és alapot teremtett: ha nem akarnak megszűnni, akkor máris több helyütt szakképző funkciót vettek föl. A gimnáziumok új tanterve újabb lehetőséget ad az ilyen fejlesztésre. Az aprófalvas vonzáskörzet székhely-települése számára mindenképpen nélkülözhetetlen, hogy a középiskolája megmaradjon, sőt bővüljön is. Enélkül a település tovább veszítené a súlyából.

Az integrált középiskola kialakítása azonban appúgy nem végleges megoldás az aprófalvas vonzáskörzetnek, ahogyan a mezővárosi vonzáskörzetben sem elegendő csupán művelődési központot szervezni. A művelődésszervezést a vonzáskörzet komplex fejlesztése kell megelőzze, kíséresse. E komplex fejlesztésnek az aprófalvas vonzáskörzet esetében az a célja, hogy a várost "közelebb hozza" a falvak lakosságához, vagyis hogy a székhely-települést városiassá fejlessze. Ebbe a fejlesztési programba -- amely további munkaalkalmak létesí-

tését is magában kell foglalja -- illeszkedik bele az integrált középiskola kifejlesztése is.

Lenti esettanulmányunk mutatja, hogy a helyben lévő gimnáziumból fakultációs irányok alakíthatók, valamint velük az egyelőre megyei irányítás alatt lévő szakképzés /faipar, ruhaipar, forgácsoló/ összekapcsolható. A választék így sem lesz teljes persze, de mindenestre a mainál jobban hozzájárul ennek a településnek -- és a vonzáskörzetének -- a városiasodásához.

Koordinált középfoku oktatás nagyfalvas körzetekben

Erre az "alföldi típusu" elmaradottságra a külterjes mezőgazdaság, az ipar csaknem teljes hiánya, a közepes vagy nagy falvak és a viszonylag stabil népességszám a jellemző. Ez utóbbi a heti inga-vándorforgalommal magyarázható. A foglalkoztatottsági szerkezetben -- az aprófalvas dunántúli és hegyvidéki körzetekkel szemben, amelyek részben ipari központok környékén helyezkednek el -- a mezőgazdaság uralkodik.

A mezőgazdaság az elmúlt évtizedben egyoldaluan fejlődött itt /a termőtalajt kiaknázó termelési rendszerekben/. Ez okozza a torz foglalkoztatottsági szerkezetet és a rendkívül szűk pályaválasztási lehetőséget. A szegényes szakmaválasztás és egyoldalú foglalkoztatottsági szerkezet világosan mutatja, hogy a nagyfalvas vonzáskörzetben a valódi választás a foglalkozások között a kínálat hiánya miatt jelenleg lehetetlen.

A középfoku oktatás várható tanulólétszámát csak részben határozzák meg a demográfiai viszonyok. Fontos tartalékai vannak az érettségizettek jövőbeni aránynövekedésének, illetve az ezzel járó középiskolai igénynövekedésnek. A körzet ugyanis 1960-ban és 1970-ben is alacsonyabb iskolázottságu volt, és az érettségizettek aránynövekedése is csupán fele, háromötöde volt a budapestinek. A következő időszakban várható a körzetben ennek felfutása. Viszonylag magas a gimnáziumba je-

lentkezők aránya. Az aprófalvas típussal összehasonlítva itt nemcsak a szakközépiskolát választók aránya alacsony, hanem a szakmunkásképzőket választóké is; viszont magas a szakiskolába jelentkezettek aránya csakúgy, mint a továbbtanulni nem szándékozóké.

Mindez tükrözi a középiskolai hálózat elmaradott voltát is. Erre a viszonylag kiterjedt gimnáziumi kínálat és a szégyes szakközépiskolai kínálat a jellemző. A hálózat legfontosabb jellemzője a fejlesztés szempontjából azonban minden bizonnyal az, hogy e körzetben a kis iskolák /zömmel gimnáziumok/ több helyütt fordulnak elő, egymástól meglehetősen távol.

A tanítási potenciál helyben való megteremtése ebben a körzetben sem látszik megoldhatónak, mert alacsony a lakosság iskolázottsága és egyoldalú a szakmai képzettsége. Egyébként erre enged következtetni a TIT-órák alacsony arányszáma. Alacsony a fő- és részfoglalkozású népművelők aránya is. Ebben a körzetben is kikerülhetetlen a főfoglalkozású pedagógusokkal történő szakosellátás.

Ilyen közép- és nagyfalvas körzetek találhatók a közép- és felsőtiszántúlon /püspökladányi, hajdunánási, tiszafüredi/, de van belőlük a Sárközben is /sárbogárdi körzet/. Legtipikusabbaknak a kisvárdai, nyírbátori, püspökladányi, hajdunánási körzeteket tartjuk. A mezőgazdasági foglalkoztatottak aránya 40-44 %, szemben az ipari foglalkoztatottak 20-22 %-ával. Az érettségizettek aránynövekedése 1960-70 között 3,7-4,7 %-pont. A gimnáziumba jelentkezők aránya 1980-ban 17,5-19,6 %. A TIT-órák arányszáma -- például a püspökladányi, nyírbátori, hajdunánási körzetben -- messze az országos átlag alatt van: 1000 lakosra 9, 18, ill. 24 óra jut az országosan átlagos 51-gyel szemben.

A fejlesztés általános szempontja az egymástól nagy távolságra fekvő települések intézményei közötti összehangolt működés. Mivel a körzeteknek hiányzik a fejlett városi központja, ezt csak úgy lehet valamelyest pótolni, ha a különböző

településeken működő középfoku intézményeket egymással határozottabban összehangoljuk. Ez a fejlesztés fordulatot jelentene a jelenlegi gyakorlattal szemben. Ma ugyanis az ilyen körzetekben az intézmények úgy vélik biztosítani fennmaradásukat -- egymással szemben --, ha minél specializáltabb profilt alakítanak ki, és ennek következtében minél jobban növelni tudják beiskolázási körzetüket.

Hévesi esettanulmányunk mutatja, hogy az ilyen profiltisztítás a beiskolázási körzetet akár 80-100 km-re is megnövelheti. Más példák /Kisujszállás/ az intézmények közti effajta rivalizálás kárára utalnak. A fejlesztés a jövőben a fordított utat kellene járja, amennyiben a körzet ellátására kellene vállalkozzanak az intézmények, mégpedig nem rivalizálva, hanem kooperálva egymással. Körzetenként így akár 20-féle szakképzési választékot is nyújtani tudnának, és ezzel -- a művelődésszervezés oldaláról -- hozzájárulhatnának a lakosság helybenmaradásához és /alap/ ellátásának színvonalemeléséhez.

A kulturális ellátás megszervezése az agglomerációs körzetekben

Agglomerációs "körzetről" azért nehéz beszélni, mert egyik fő jellegzetessége éppen az, hogy fokozatosan elveszti különállását, és egyre szorosabban kötődik egy-egy nagyváros övezetéhez. Magas népszaporulat, kiugróan alacsony iskolázottság, rendszerint intenzív mezőgazdaság /pl. zöldségtermesztés/ és az iparban foglalkoztatottak egyoldaluan magas aránya jellemzi.

Bár a lakónépesség foglalkozási szerkezetében az ipar dominál, a helyben található gazdálkodó szervezetek több mint a fele mezőgazdasági. Ennek az a kézenfekvő magyarázata, hogy a lakosság naponta ingázik a közeli nagyvárosba. Ennek megfelelően az agglomerációs "körzetnek" nincs olyan saját munkahely-strukturája, amelynek az alapján távlatilag helyben munkaerő-szükségletet lehetne tervezni, illetve foglalkozta-

táspolitikát kialakítani. Az agglomerációs körzetre elsősorban az jellemző, hogy egy másik körzet, illetve annak központja részére szolgál munkaerő-forrásul.

A középfoku oktatásban előre jelezhető tanulószámot két tényező befolyásolja. Az egyik az erőteljes vándormozgalom, amely a körzetből a városba, illetve az ország depressziós körzeteiből ide irányul. A másik tényező, hogy az érettségizettek aránya és aránynövekedése egyaránt alacsony szinten van, várható tehát, hogy csak a következő egy-másfél évtizedben fog majd kibontakozni. A jelenlegi adatok alapján azonban, sajnos, nem tudjuk előrebecsülni a szakképzés, illetve a továbbtanulás iránt majd föléledő igényeket. Csupán feltételezhetjük -- amit követési tanulmányok igazolhatnak --, hogy a tovább tanulni nem kívánók aránya itt viszonylag magas és magas is marad, a szakmunkás típusu képzésbe irányulók a városokba /pl. Budapestre/ járnak, és hogy az otthon iskolázók fő választási lehetősége a szakképző fakultációval nem rendelkező gimnázium.

A lakosság iskolázottságát és fiatalosságát is tekintetbe véve bizonyára helyben is megteremthető a kívánatos szakképzés káderállománya. A népművelők alacsony száma, valamint a TIT-órák aránya alátámasztja azt a megállapítást, hogy ismét csak a célszerűen felkészített pedagógusok munkábaállítása lehet a teljes megoldás.

A középfoku körzetek közül -- statisztikák alapján -- mégis elkülöníthető a ráckevei, gödöllői és a budapesti külső körzet, valamint a fővárosi gyűrűben, hasonlóképpen a monori vagy a mosonmagyaróvári körzetben fekvő községek. A helyben található gazdálkodó szervezetek 10-13 %-a folytat ipari tevékenységet. A szakképzésben részt vevők 80-85 %-át mégis a szakmunkás tanulók teszik ki, bár helyben csupán 10-13-féle választékuk van.

Az agglomerációs körzet művelődésfejlesztése elválaszthatatlan a nagyvárosáétól. Ilyenformán nem "tisztá típus" tehát, amelynek más, a többitől elkülöníthető művelődésszerkezeti formát javasolhatnánk. Mégis külön szólnunk róla, hogy a következő fejlesztési javaslatokat is úgy telessük meg, mint az előzőekkel egyenrangú stratégiát.

a/ A napi inga-vándorforgalom az agglomerációs körzetben folytatódik, sőt a jövőben várhatóan még növekedni is fog. A középfoku oktatás általánossá válása ilyenformán várhatóan a nagyváros intézményi bázisán oldandó meg /vö. a fejlett városi körzetről mondottakat/.

b/ Helyben kívánatos azonban az alapellátást szintrehozni /óvoda, általános iskola, napközi otthon stb./. Azaz az agglomerációs körzet fejlesztésére igaz az a követelmény, hogy mindenekelőtt az alapellátást, az alapozó képzést kell egyenlővé tennünk.

c/ Ugyancsak a körzetben kívánatos a lakosság szabad időszelű művelődését megoldani, intézményeit kifejlesztetni. Az agglomerációs körzet kijelölt központja művelődési szempontból úgy fog centrumként hatni, ha a lakosság ingázáson kívüli idejét sikerül megszerveznünk.

d/ Itt is hangsúlyoznunk kell, hogy ennek az elsősorban alapellátásra orientáló fejlesztési tevékenységnek milyen gazdasági feltételei, alapjai vannak. Az agglomerációs körzet művelődésfejlesztését meg kell előzze, illetve kísérnie kell a szolgáltatás, kiskereskedelem "kiköltözésének", a lakossági erőforrások helyben való lekötésének.

Budapest észak-nyugati agglomerációs térségében az Óbuda Tsz a példa erre. Megjegyezzük azonban, hogy mind az infrastrukturális, mind a művelődési alapellátás ilyen irányú mozgásának további feltétele többek között az anyagi erőforrások jelenlegi elvonási és újraelosztási rendszerének átalakítása, ezzel összefüggésben adózási és igazgatási rendszerük továbbfejlesztése is.

ÖSSZEFOGLALÁS

1 A hetvenes években az oktatás távlati fejlesztésére különböző elgondolások születtek. Ezek az elgondolások eltérő társadalmi-gazdasági és kulturális fejlettségi szinteket feltételeztek, azokból indultak ki, és azokra keresték az oktatás válaszát. Az eltérő fejlettségi szintek azonban egy időben, együtt élnek az ország eltérően fejlett területein. A jelen tanulmány a társadalmi-gazdasági és kulturális fejlettség fő területi különbségeit azért elemzi, hogy megalapozza az iskolarendszer fejlesztésének variánsait.^x

2 Adatgyűjtésünk és feldolgozásunk alapjául olyan területi egységet kerestünk, amelyben a különböző /középfoku/ intézmények, munkahelyek, közművelődési alkalmak távlatilag integrálódhatnak. Ilyen területi egységnek a városok -- vagy a jövőben tervbevetett, potenciális városok -- és vidékeik kínálkoztak. Ezeket -- kutatási hagyományok alapján, valamint adatgyűjtési és feldolgozási okokból -- a területi tervezésben kialakított ún. középfoku körzetekkel azonosítottuk. Jelzőszámrendszerünkkel először a fejlettség egymástól tipikusan eltérő szintjeit, irányait különböztettük meg. Ennek alapján az ország területi fejlettségének különbözőségeit a következő, kiemelt szempontokból vizsgáltuk:

-- foglalkoztatottsági lehetőségek /az eltérő gazdálkodó szervezetek száma, típusa, a munkahely- és munkaerő-struktúra/;

^x Adatgyűjtésünket 1979-ben kezdtük az MTA Pedagógiai Kutató Csoport keretében. Ahol népszámlálási adatokra támaszkodhattunk -- és ezt az 1980-as népszámlálás feldolgozása már lehetővé tette --, ott a frissebb adatokat vetjük figyelembe.

-- a tanulás iránti igények alakulása /demográfiai adatok, a tanulólétszámok várható változásai, valamint az iskolázottság hatása a középfoku továbbtanulás iránti igény-növekedésre/;

-- a képzési kínálat /a jelenlegi középfoku intézményekben elérhető eltérő képzési utak, lehetőségek férőhelyeik szerint/;

-- a tanítási potenciál /a főállású pedagógusok, a mellékfoglalkozású oktatók, nevelők, népművelők száma, valamint az intézményes oktatásba potenciálisan bevonhatók nagyságrendje/.

3 Elemzéseink során az alábbi tipikus területi különbségeket különítettük el:

-- fejlett városi körzet /megyeszékhelyek, felsőfoku központok és vidékeik/;

-- egyoldaluan iparosodott körzet /egy vagy néhány országosan is kiemelkedő ipari nagyüzem és a köréje telepedett város, többek közt első szocialista városaink és vidékeik/;

-- mezővárosi körzet /egy-egy városilag viszonylag fejlett székhely-település nagyszámu külterületi lakossággal/;

-- aprófalvas körzet /egy-egy városiasodó vagy városiasodni kívánó település és körülette sok, de kis lélekszámu falu/;

-- nagyfalvas körzet /két-három közepes vagy nagy faluból álló "körzet", elsősorban a Közép- és Felső-Tiszántúlon/;

-- agglomerációs körzet /olyan "körzet", amelyet egy-egy nagyvárosunk agglomerációjából kívánatos kiépíteni, többek közt a szociális-kulturális ellátás jobb szervezése érdekében is/;

-- a nagyváros /elsősorban a főváros, amelynek adatai jellegzetesen és egyértelműen eltértek az ország többi területétől/.

4 Javaslattételünkben abból indultunk ki, hogy az iskolarendszer fejlesztésének súlypontja Magyarországon az ezredfordulóig a középfoku oktatás, képzés és közművelődés változatos formáinak kiterjesztése mindenki számára. Ennek alapján -- az eltérően fejlett körzettípusokat tekintetbe véve -- a következő fejlesztési variációkat ajánlottuk:

-- a meglévő oktatási, szakképzési és közművelődési intézmények működésének szorosabb tartalmi koordinációja;

-- szakképző bázisok kiépítése;

-- művelődési városközpontok kiépítése és továbbfejlesztése;

-- integrált középiskolák szervezése;

-- egy-egy gimnázium, szakközépiskola és/vagy szakmunkásiskola tanítási és képzési tervének integrálása /az intézményi különállás megtartásával/;

-- a szociális-kulturális alapellátás horizontális integrálása, művelődési övezetek kialakítása és fenntartása.

M E L L É K L E T E K

MUNKAANYAGOK^x

Kozma Tamás: Az iskolarendszer fejlesztésének fő irányai

Inkei Péter: A társadalmi-gazdasági és kulturális fejlettség fő területi típusai

Ritoók Magda: A pályaválasztás és munkavállalás lehetőségei a fő területi típusokban

Forray R. Katalin: Az iskolázottság és a továbbtanulási igények a fő területi típusokban

Forray R. Katalin: A képzési kínálat a fő területi típusokban

Deák Zsuzsa: A tanítási potenciál a fő területi típusokban

Kozma Tamás: Javaslat az iskolarendszer alternatív fejlesztésére a fő területi típusokban

x

A kéziratok az Oktatáskutató Intézet dokumentációjában hozzáférhetők. Jelen füzetünk a "Javaslat" anyagát tartalmazza.

AZ ELEMZÉSBEN FELHASZNÁLT FAKTOR /H10/ ÖSSZETEVŐI^x

1. faktor, "iskolai képzés és képzettség" /40.00 %/

- .91 felsőfoku továbbtanulás
- .89 szakközépiskola
- .88 középiskola-választék
- .83 munkahely-választék
- .83 középfoku végzettség
- .81 szellemi foglalkoztatottak
- .78 szakmunkásképzés
- .77 gimnázium
- .77 nappali és esti középiskola aránya
- .77 Magyarország c. folyóirat
- .74 bolti forgalom

2. faktor, "népszaporulat, fiatalság" /10.65 %/

- .81 öregek aránya
 - .77 általános iskolai tantermi kihasználtság
 - .74 népszaporulat
 - .55 középiskolai tantermi kihasználtság
 - .51 nem mezőgazdasági népesség
- és a 0.35-ös szignifikancia-küszöbíg további 2 változó

3. faktor, "külsőterületi lakosság, anómia" /8.64 %/

- .84 külsőterületen élők
- .82 öngyilkosság
- .65 válás
- .59 aprófalvakban élők

x

A faktorokkal legmagasabb korrelációban lévő változók.
Zárójelben a sajátérték-százalékok.

4. faktor, "intenzív földművelés" /7.19 %/

- .81 mezőgazdaság intenzitása
 - .50 óvodába járók aránya
 - .50 középiskolai tantermi kihasználtság
- és a 0.35-ös szignifikancia-küszöbige további 2 változó

5. faktor, "kisiskolák, aprófalvak" /4.50 %/

- .78 iskolanagyság
 - .65 középfokú végzettség terjedése 1960-1970
 - .52 aprófalvakban élő lakosok
- és a 0.35-ös szignifikancia-küszöbige további 1 változó

6. faktor, "ipar, életszínvonal" /3.74 %/

- .70 egy ipari munkásra jutó berendezés
 - .65 Rádiótechnika
 - .64 bevándorlás
 - .61 Lakáskultúra
 - .51 személygépkocsi
- és a 0.35-ös szignifikancia-küszöbige további 7 változó

A FAKTORELEMZÉS /H10/ FAKTORÉRTÉKEI 89 KÖZÉPFOKU KÖRZETBEN^x

	1 Isk.kép- zés és képzett- ség	2 Népszá- poru- lat, fiatal- ság	3 Külter. lak. anómia	4 Intenzív föld- műv.	5 Kisisko- lák, ap- rófalvak	6 Ipar, élet- szinvo- nal
ajkai	-0,97	0,35	-0,43	-0,12	0,75	1,85
bajai	0,95	-1,49	0,49	0,72	-0,69	-0,32
balassa- gyarmati	-0,26	-0,43	-0,77	-0,21	0,46	-0,14
békéscsabai	1,26	-1,11	1,28	-0,12	-0,95	-0,28
berettyó- újfalui	-0,69	0,17	0,40	-1,28	-0,25	-0,74
bonyhádi	-0,18	0,28	-0,87	0,61	0,78	-0,59
Bp.gyűrű	-0,94	2,28	0,07	3,10	-0,98	0,42
Bp.külső	-1,54	0,91	0,15	2,42	0,46	-0,33
ceglédi	-0,08	0,18	1,75	0,44	0,57	-0,34
csongrádi	0,33	-0,83	2,35	-0,67	0,44	-0,88
csornai	0,30	-0,45	-2,49	-0,44	1,00	-1,28
debreceni	1,39	1,64	0,88	-0,76	-0,27	-0,32
dombóvári	-0,33	-0,69	-0,01	0,19	0,37	0,22
dunaújvárosi	0,01	1,50	0,49	0,69	-0,83	1,94
egri	2,00	0,27	-0,53	-0,69	-0,27	-0,66
encsi	-1,37	0,09	-0,81	-1,99	1,54	-0,11
esztergomi	0,56	0,73	-0,66	1,22	-0,31	0,85
gödöllői	-0,76	0,91	-0,48	2,07	-0,90	0,27
gyöngyösi	-0,12	-0,27	-0,15	-0,27	-0,77	2,65
győri	2,14	0,67	-0,92	0,66	-0,12	0,15
gyulai	0,66	-0,80	0,08	-0,39	-1,68	-0,37
hajdunánási	-0,78	-1,43	-0,07	-0,50	-0,91	-1,59
hatvani	0,02	0,65	-0,42	0,59	-1,26	0,03
hevesi	-1,19	-0,50	-0,12	-0,78	-0,17	-0,56

^x

Budapest nélkül.

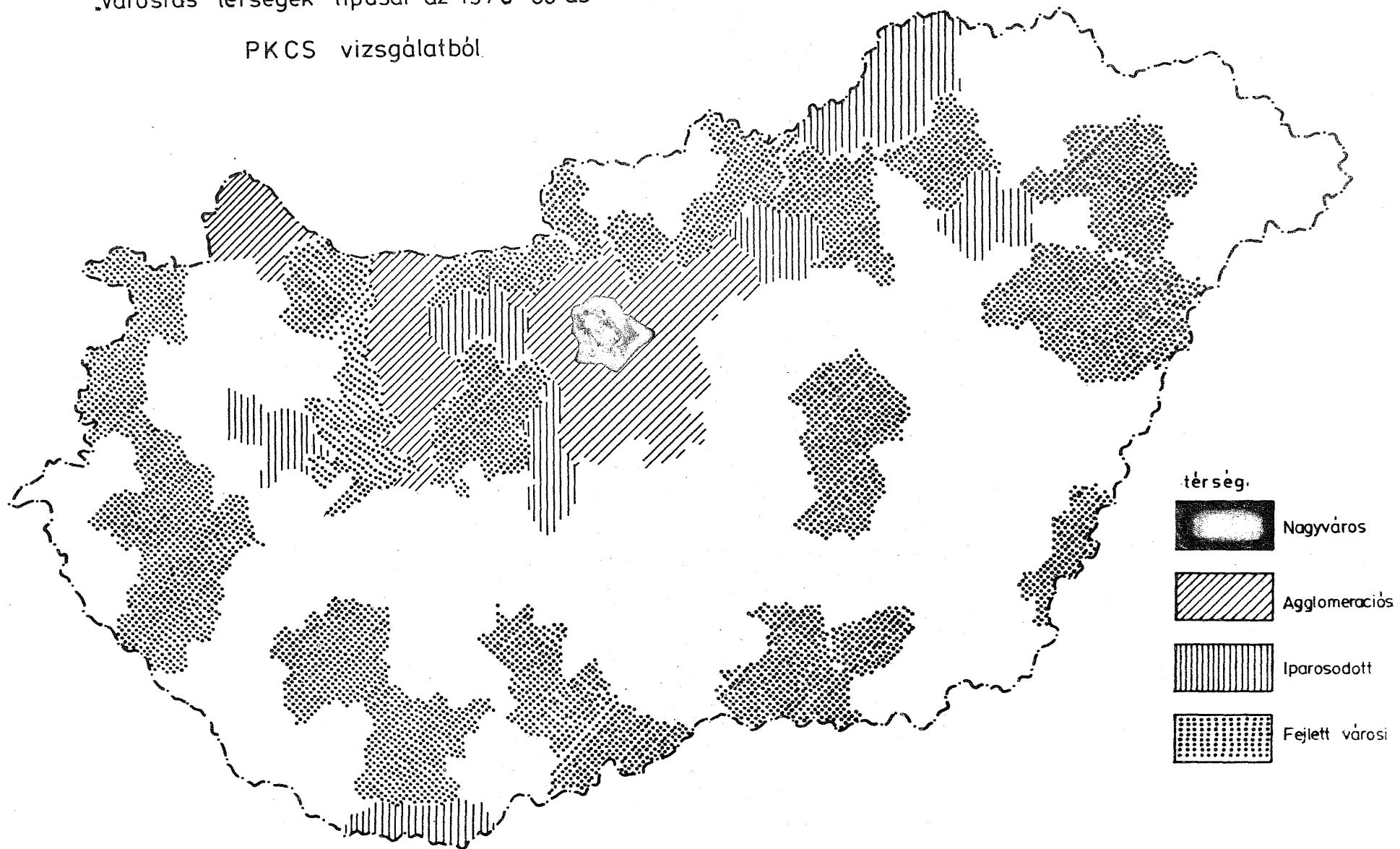
	1.	2.	3.	4.	5.	6.
hódmező- vásárhelyi	1,52	-0,99	0,63	-0,36	0,06	-0,22
jászberényi	0,12	0,10	-0,04	-0,09	-0,46	-1,46
kalocsai	0,07	-0,63	0,54	0,29	-0,02	-0,24
kaposvári	1,40	-0,71	0,05	-0,26	0,99	1,13
karcagi	0,03	0,46	0,09	-0,22	-1,12	-1,50
kazincbar- cika	-0,47	2,24	-0,48	-2,50	0,74	1,94
kecskeméti	0,50	-0,02	2,98	0,36	1,51	0,34
keszthelyi	1,10	-1,07	0,01	0,51	0,85	0,75
kiskőrösi	-1,14	-0,79	2,59	-0,20	0,88	-0,04
kiskunfél- egyházi	-0,11	-0,05	2,74	0,02	1,51	-0,41
kiskunhala- si	-0,23	-0,76	2,62	-0,42	0,62	-0,58
kisvárdai	-0,66	1,41	-0,25	-0,97	0,13	-1,21
komáromi	-0,63	0,59	-0,07	1,14	0,25	0,75
körmendi	-0,58	-0,99	-1,82	-0,28	1,17	0,04
kunszent- miklósi	-0,98	-0,70	1,59	0,53	0,46	-0,50
leninvárosi	-1,01	1,11	-0,56	-2,54	-1,13	2,65
lenti	-1,24	-1,86	-1,44	-0,83	1,04	0,56
makói	-0,15	-1,66	0,57	-0,35	-0,85	0,41
marcali	-0,49	-2,02	-0,23	-0,00	0,50	0,47
mátészal- kai	-0,41	1,32	-0,36	-1,74	0,37	-1,03
mezőkovács- házi	-0,93	-1,44	0,23	0,40	-0,39	-0,41
mezőkövesdi	-0,64	0,19	-0,52	0,20	-0,57	-0,87
mezőturi	0,66	0,51	1,18	-1,43	-0,85	-0,88
miskolci	2,18	1,39	-0,05	-0,69	-0,63	0,83
mohácsi	-0,68	-0,80	-0,18	0,99	0,62	-0,18
monori	-1,49	0,83	0,61	1,38	0,14	-0,38
móri	-1,21	1,38	-0,39	0,56	0,70	0,05
moson- magyaróvári	-0,44	0,71	-0,93	1,91	0,19	-0,41

	1.	2.	3.	4.	5.	6.
nagyatádi	-0,51	-1,20	-0,60	-0,68	0,40	0,05
nagykanizsa	0,72	-0,27	-0,83	-0,93	0,41	-0,53
nagykátai	-1,27	0,80	0,65	-0,03	0,06	-0,92
nyirbátori	-0,89	1,91	0,34	-1,69	0,18	-1,35
nyiregyházi	1,00	1,01	0,53	-0,33	0,08	-0,48
orosházi	-0,45	-2,63	0,12	-1,02	-5,47	1,85
ózd	-0,43	1,26	-0,92	-1,00	0,21	0,83
paksi	-0,48	-1,13	-0,53	1,66	-2,01	-0,85
pápai	0,61	-0,37	-1,10	-0,34	0,83	-0,56
pécsi	2,14	-0,23	0,53	-0,09	0,92	1,25
püspökladányi	-0,81	1,33	0,04	-0,96	-1,42	-1,05
rácekevei	-1,07	-0,08	0,26	2,32	-0,12	-0,37
salgótarjáni	1,21	0,06	-0,89	0,34	-0,57	-0,56
sárbogárdi	-1,35	0,10	0,13	0,27	0,25	-0,51
sárvári	0,27	-0,92	-1,95	1,32	0,06	-1,59
sátoraljaújhelyi	0,27	-0,09	-0,89	-1,06	0,65	-1,11
siklósi	-1,60	-1,22	-0,47	-0,52	0,87	2,26
siófoki	-0,24	-1,23	0,21	0,09	0,65	0,78
soproni	1,55	-0,16	-1,82	1,16	0,01	-0,25
szegedi	1,78	-0,29	1,45	-0,01	0,54	0,45
szeghalmi	-0,96	-0,54	-0,31	-1,36	-2,66	-0,57
székesfehérvári	1,19	0,90	0,35	0,30	0,03	0,75
szekszárdi	1,49	-0,44	0,61	0,47	-0,09	-0,39
szentesi	0,12	-0,74	0,82	0,61	0,09	-0,21
szerencsi	-0,27	0,68	-0,45	-0,33	-0,44	-0,78
szigetvári	-0,88	-0,93	-0,46	-0,51	1,78	0,36
szolnoki	1,02	0,90	0,85	-0,36	-0,68	-0,07
szombathelyi	2,01	-0,09	-1,53	0,18	0,59	-0,15
tamási	-0,76	-1,35	-0,40	0,34	0,05	-0,74
tapolcai	-0,52	-0,98	-0,85	0,17	1,78	1,11
tatai	0,97	0,42	-0,78	1,38	-0,52	-0,01

	1.	2.	3.	4.	5.	6.
tatabányai	0,35	1,19	0,86	0,68	-0,18	1,84
tiszafüredi	-1,25	0,16	0,09	-0,57	-0,47	-1,21
váci	0,41	-0,05	-0,51	0,56	0,00	0,88
várpalotai	-0,73	0,85	0,34	0,83	0,06	2,82
veszprémi	1,38	1,02	-0,16	0,02	0,46	0,94
zalaeger- szegi	1,55	-0,44	-1,02	-0,41	0,95	-0,85

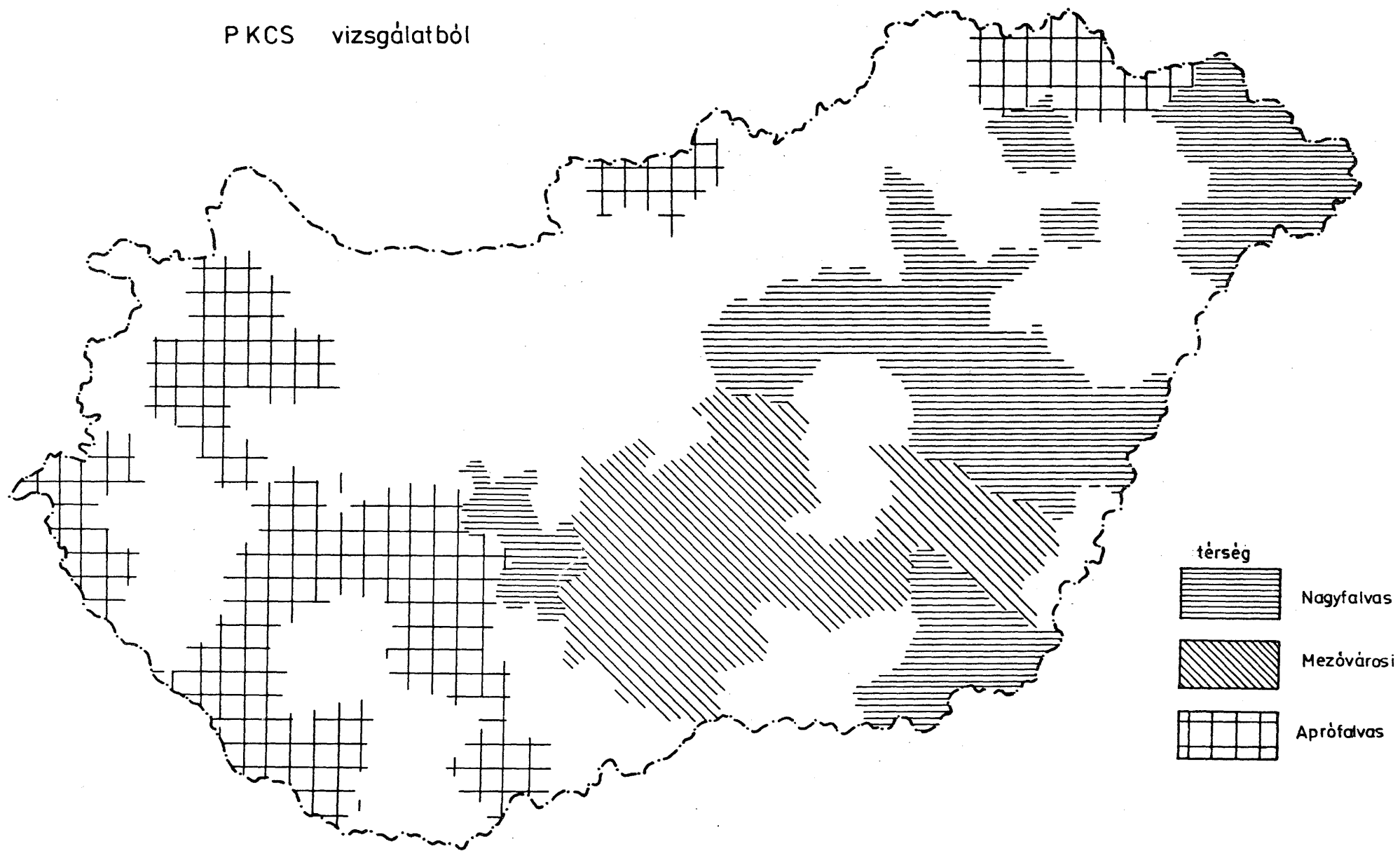
„Városias” tersegek típusai az 1978-80-as

PKCS vizsgálatból.

„Falusias” térségek típusai az 1978-80-as

PKCS vizsgálatból

A középfoku körzetek munkahely-választéka

